Хадландчад зөвлөлгөө

Тэгш уудам өвс ихтэй талбайн өвсийг морин ба тракторын хадуураар хаддаг.

Хос морины К—1,4 маркийн хадуур машин өдөрт 4 га талбайн өвс хаддаг.

Авцын өргөн тракторынхоос нарийн учир эвдрэл гарах нь бага.

Морин хадуурыг хөнгөн шуурхай ажиллуулахын тул дор дурьдсан шаардлага биелүүлэх хэрэгтэй.

Сэжлүүр (шатуун)—ыг явах дугуйны тэнхлэгтэй зэрэгцээ чигтэй байлгахын т у л сэжлүүрийн урьд байдаг татуургыг урт богино болгож тохируулна.

Хэрэв сэжлүүр шулуун тавигдаагүй бол ангид хүйстэд (эксцентрикт) холбосон хуудас төмөр гулзгай байдалтай үзэгдэнэ.

Үүнийг тохируулахгүй бол моринд хүнд бөгөөд сэжлүүр амархан эвдэрнэ.

Хадах ангийн гадна талын хэрээ хушууны үзүүр явах тэнхлэгээс 26—35 мм урагшаа байх ёстой.

Хэрэв энэ хэмжээнд хүрээгүй бол хадах ангийн 6 нүхтэй ангид хүйстийг хөдөлгөж тохируулаад тэдгээрийн аль тохирсон нүхэнд нь боолт хийж бэхлэнэ.

Сэжлүүр нэг талдаа гарсан байхад хутганы сегмент, хэрээ хушуу хоёрын тэнхлэг бие биедээ давхцаж таарах ёстой.

Үүнийг голдуу сэжлүүрийн хэмжээгээр тохируулна. Хэрээ хушууны тагнайнууд нэг шулуун шугамд тохирсон байх ёстой.

Сегмент тагнай хоёрын хооронд 0,3—1 мм зайтай байхаар мэлхий даруулгаар тохируулна.

Хутга тагнай хоёрын хоорондын зай тохироогүй хадуурын ир мохоо бол өвс огтлох нь муу, ажиллахад моринд хүндрэх, сэжлүүр хугарах, хутганы нуруу төмөр тасрах, хэрээ хушуу эвдрэх нөлөөтэйг сануулштай.

Хадах ангийн гадна дотно талын шаахайн дотор байдаг ул төмрийг дээш доош нь болгож хадах өндрийг тохируулна.

Бартаа багатай талбайд 5 см—ээс дээгүүр хадаж болохгүй.

Морь хөллөсөн байхад модон арлын урьд үзүүр газраас дээш 90 см байх хэрэгтэй.

Ерөөс арал нь монгол моринд уртаддаг учир үзүүр талаас нь тайрч морь холбох модыг хойш нь болгож бэхлэх хэрэгтэй. Хадуур машиныг гүйцэд хурд аваагүй байхад хадалтад орвол сэжлүүр амархан эвдэрдэг.

Дээр дурьдсан зүйлийг анхаарч ажиллавал хөдөлмөрийн бүтээл сайтай, биед амар, зүтгэх хүчнээ ядрахаас хамгаална.

Сүүлийн үед тракторын КНУ—6 гэдэг зургаан метр өргөн авцтай хадуурыг өргөн хэрэглэдэг боллоо.

Энэ машины өдрийн норм 22 га, урагш давших хөдөлгөөнөөр цагт 5,61 км хурдтай ажиллаж тэгш сайн талбайд 5-6 см өндөр хадна.

Хадах ангийн тохируулга нь морин машинтай бараг ижил.

Чийг ихтэй өвсийг хадахад эврээсний дараа тракторын хөндлөн тармуураар тармана.

Намар өвс гандах үед КНУ—6 хадуур угсарсан тракторын араас хөндлөн тармуур зүүж ажиллана.

Ингэснээр тармуур чирэх тракторыг б у с а д ажилд хэрэглэх боломж олгоно.

Амалснаа ажил болгодог хүн

МАХН-ын гишүүн Ядам Өнжүүл сумын 3 дугаар бригадад намын хэсгийн ахлагчаар үр бүтээлтэй ажиллаж байгаад энэ оны 2 дугаар сард өөрийн сумын тэргүүний малчин аймгийн 1967 оны хөдөө аж ахуйн барилгын аврага Балганы туршлагаар, гэр бүлээрээ хашаа барьж худаг гаргах санал гаргасан юм.

Ядамын энэ санаачлагыг намын үүрээс сайшаан дэмжиж ажлаас нь өөрчлөн амласан ажилд нь оруулсан юм.

Ядам «Элсэн цагаан толгой» гэдэг газар гэрээрээ бууж 2 дугаар сараас эхлэн худаг ухах ажилдаа орж 5,5 метр худаг 1 сарын дотор ухаж бүрэн ашиглалтанд оруулаад 4 дүгээр сараас хашаа барих ажилдаа орж уртаараа 24 метр, өргөнөөрөө 8 метр 700 хонины багтаамжтай саравчтай хашааг Балганы туршлагаар фундамент ухан шавардан барьж жорлон муу усны нүх зэрэг зүйлийг байнгын чанартай сайн хийж амласнаа ажил болголоо.

Одоо Ядам 500 тарвага агнах гэрээ хийж ангийнхаа ажилд гараад байна.

Өнжүүл сумын намын үүрийн нарийн бичгийн дарга Дамдинсүрэн

ХАДГАЛАМЖИЙН ШИНЭ ХЭЛБЭР

Манай орны хөдөлмөрчид ах дүү социалист орны ард түмний туршлагаар хүүхдийн нэр дээр хадгаламж нээж хадгалуулах явдал өргөн дэлгэр болж байна.

Хүүхдийн төрсөн ойн өдөр, цэцэрлэг, ясли, сургуульд орсон анхны өдөр, эвлэлийн гишүүнд элсэх, их сургуульд орох, хүүхдийн баярын өдөр зэрэг тэмдэглэлт үйл явдал бүхий өдрүүдэд хадгаламжинд нь мөнгө хуримтлуулах хэлбэрийг манай хөдөлмөрчид өргөн хэрэглэж байгаа нь сайшаалтай юм.

Хүүхдийн нэр дээр сар бүр 25 төгрөг, 18 нас хүртэл хуримтлуулахад мөнгөний шагнал үржсээр 6000 гаруй төгрөгтэй болсон байна.

Манай эцэг эхчүүд үр хүүхдийнхээ ирээдүйн сайн сайхны төлөө ямагт санаа тавьж ирээдүйн нь материаллаг баазыг одоогоос эхлэн бэлтгэх нь зүйтэй.

Хадгаламжийн мөнгө нь хүүхэд насанд хүрч эрдэм сурах хөдөлмөрлөхөд амьдралын материаллаг бааз болдогийг орон нутгийн нам захиргааны байгууллагууд хөдөлмөрчдөд өргөн сурталчлах хэрэгтэй.

Энэ хэлбэрийг нийтээр ашиглаж хүүхэд бүрээ хадгаламжтай болгоцгооё.

Ц.Далхаа

Их хайрханы уулын үйлдвэрийн нийгмийн даатгалын зөвлөлийн ажлын туршлага

Тус үйлдвэрийн дэргэдэх Шомбоо даргатай нийгмийн даатгалын зөвлөл, ажилчин албан хаагчдад үзүүлэх эмнэлгийн үйлчилгээ, эрүүлжүүлэх арга хэмжээний тухай нэгдсэн төлөвлөгөө зохион түүний биелэлтэнд хяналт тавихдаа хийгдэх зүйлүүдийг ажлын төлөвлөгөөнд тусган мөрдлөг болгож байна.

Эрүүл ахуй эмнэлэг гэгээрлийн суртал нэвтрүүлгийг эмнэлгийн байгууллагатай хамтран зохион явуулдаг бөгөөд э н э ажилд туслалцуулах зорилгоор нийгмийн даатгалын зөвлөлөөс тэтгэвэр авч байгаа өндөр настны болон тахир дутуугийн групптэй 23 хүний бүрэлдэхүүнтэй хэсэг байгуулан нийгмийн даатгалын зөвлөлийн дэргэд ажиллуулж байна.

Мөн ажилчин албан хаагчдын гэр бүлийн хүмүүсээс олон цөөн хоног о о р өвчилж амьдрал ахуйн хувьд хүндрэх байдал тохиолдвол өвчлөгсөд болон тэдний гэр бүлийн хүмүүсийг эргэх, мөнгөн туслалцаа үзүүлэх ажлыг зохион байгуулж ажилладаг аж.

Нийгмийн даатгалын зөвлөлийн гишүүдээс эмнэлгийн байгууллагатай хамтран үйлдвэрийн хүнд хортой нөхцөлд ажиллагсдыг эмнэлгийн хяналтанд авахуулах, а ж и л ч д ы н эрүүл мэндийн үзлэгүүдийг хийлгэх, рашаан сувилал, амралтанд явуулах ажлыг эрхлэн х и й ж байна.

Хөдөлмөрийн чадвараа алдан группэд орсон хүмүүсийн тэтгэвэр авах материалуудыг зааврын дагуу бүрдүүлэхэд нь туслах, хорогдуулсан буюу хөдөлмөрийн нөхцөл өөрчлөгдсөн ажил хийх акттай хүмүүсүүдэд үйлдвэрийн захиргаатай харилцан зохих тэнцэх ажлуудыг олгуулах, нэгдсэн журмаар уулзаж эрэлт хүсэлтий нь хүлээн авах ажил зохиодог байна.

Үйлдвэрийн хэмжээгээр ажилчин албан хаагчдын амралтын хуваарийг гаргуулан батлуулж, уг хавсралтын дагуу амруулах ажлыг зохион байгуулж байна.

Эмнэлгийн хуудас бичих, өлгий сүүний мөнгө авах зэрэг нийгмийн даатгалаас олгох, тэтгэмжийн асуудлыг нэгдсэн журмаар тогтоосон өдөр эмнэлэг, боловсон хүчин, санхүү, нийгмийн даатгалын зөвлөлийн гишүүд байлцан тогтмол бичдэг болсон нь ажилчин албан хаагчдын чирэгдлийг багасгаж, энэ ажил хөнгөн шуурхай явагддаг болсон байна.

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ЗӨВЛӨЛИЙН ГИШҮҮН ЦЭЕН-ОЙДОВ

Баянцогтын САА—н ҮЭ—ийн хорооны нийгмийн даатгалын зөвлөлийн гишүүн Цэен-ойдов нийгмийн даатгалын зөвлөлийн гишүүнээр 2 дахь жилдээ ажиллаж байна.

Гишүүн Цэен—ойдов нийгмийн даатгалын талаар ажилчин албан хаагчдад сурталчлах ажлыг байнга зохиодог.

Ялангуяа 1968 онд хөдөлмөр сонинд бичигдсэн лавлах ширээ, ҮЭ—ийн байгууллага, нийгмийн даатгалтай холбогдсон асуулт хариултын талаар бичигдсэн зүйлийн цуглуулга хийж энэ онд н и й т ажилчин албан хаагчдад 6 удаа я р и а хийж, давхарласан тоогоор бүгд 800 гаруй хүнд сурталчлах ажил зохиожээ.

Мөн ажилчдыг эрүүл мэндийн үзлэгт оруулж эмчлүүлэх, рашаан сувилалд амруулах талаар захиргаатай хамтран хуваарь гаргаж уг хуваарийнхаа дагуу амруулж байна.

Бас ажилчдын хөдөлмөрийн дэвтрийг бүрдүүлэх талаар тусгай төлөвлөгөө гарган ажилласны үр дүнд, одоо т у с сангийн аж ахуйн нийт ажилчид хөдөлмөрийн бүрэн зөв хөтлөгдсөн дэвтэртэй болжээ.

П.Сүхээ

Эд хариуцагч

Баянчандманий засварын газарт бүтээгдэхүүн ба тос шатахууны няраваар эмэгтэй Думаа ажилладаг.

Думаа үйлдвэрийн тоног төхөөрөмж бэлэн бүтээгдэхүүн тос шатахуун зэрэг олон мянган төгрөгний хөрөнгө хариуцаж байдаг юм.

Тэрээр захиалагч байгууллага ба үйлдвэрийн хэрэгцээнд бүтээгдэхүүн ба материалыг олгох ба хүлээж авахдаа баримтын бүрдэлийг гүйцэд хийлгэж хөнгөн шуурхай үйлчилдэгээс гадна үйлдвэрээс гарч байгаа бүтээгдэхүүнийг хүлээн авахдаа тоо ширхэг, чанарыг сайн шалгаж авдаг.

Мөн бүх хөрөнгийг нэр төрөл тоо ширхэгээр складын бүртгэл нээж өдөр дутмын гүйлгээг цэвэр нямбай хөтлөж орлого зарлагын баримтыг 7 хоног дутам санхүүд өгдөг нь баримтын эргэлтийг шуурхай болгож өр авлага барагдуулах дансны бичилтийг шуурхай болгоход сайн нөлөөг үзүүлж байна.

Агуулахын дотоод зүйлийг төрөлжүүлэн хаягтай болгож өдөр дутмын бүртгэлийг хөтлөсөн нь агуулахын үлдэгдлийг мэдэж үйлдвэрийн ажиллагаанд судалгааг хийхэд боломж олголцоо өгч байна.

С.Бямбаа

УРАЛДААН ДҮГНЭВ

Заамар сум-нэгдлийн зөвлөл хадлан үйлдвэрлэлийн ажлыг эрчимжүүлэхэд зарласан социалист уралдааны болзлыг дүгнэв.

Үүнд Бадамдорж ахлагчтай техникийн 1 дүгээр бригад эхний 10 хоногийн төлөвлөгөөг 103 хувиар биелүүлж социалист уралдаанд 1 дүгээр байр эзлэж хадлангийн тэргүүний бригадад шилжин явах дарцаг авав. Төлөвлөгөөгөө 134 хувь биелүүлсэн хадагч Пүрэвжав, өвс тармах төлөвлөгөөгөө 160 хувь биелүүлсэн Г.Сандагсүрэн, өвс нуруулдах төлөвлөгөөгөө 124 хувь биелүүлсэн Гүндсамбуу, өвс ачих төлөвлөгөөг 112 хувь биелүүлсэн Б.Махбал, Наранхүү нарын зэрэг хүмүүс баярын бичиг үнэ бүхий зүйлээр шагнагдав.

Ц.Даш

Хариуцлагатай эрхлэгч Н.МӨНХӨӨ

(Х—00064) «Анхдугаар таван жил» сонины үйлдвэрт хэвлэв.

Орон бүхний пролетари нар нэгдэгтүн

ТАВАН ЖИЛ

Төв аймгийн намын хороо, А.Д.Х. Гүйцэтгэх захиргааны сонин.

21 дэх жилдээ № 62 (1751) | 1968 ОНЫ 8 ДУГААР САРЫН 22 | Пүрэв

ХАА—н нэгдлийн гишүүдийн хөдөлмөр хамгаалал

ХАА—н нэгдлийн хөдөлмөр хамгааллын ажил бол нэгдэлчдийн эрүүл мэндийг хамгаалах,хөдөлмөрийн бүтээмжийг дээшлүүлэх, хөдөлмөрлөх нөхцөлийг сайжруулах, техник, мал ажиллагааны осол гэмтэлээс урьдчилан сэргийлэх, түүний гарах замыг хаах явдал мөн.

МАХН—ын Төв Хорооны III бүгд хурал сайшааж, нэгдэлчдийн III их хурлаас баталсан ХАА—н нэгдлийн үлгэрчилсэн дүрмэнд заахдаа «Нэгдлийн гишүүдийн хөдөлмөрийн нөхцөлийг сайжруулах, үйлдвэрлэлийн соёлыг өндөр жүүлэх, хөдөлмөрийн бүтээмжийг байнга дээшлүүлэх зорилгоор хөдөлмөр хамгаалал, аюул осолгүй хөдөлмөрлөх арга ажиллагааг нэвтрүүлэх ажлыг нэгдлийн үйлдвэрлэлийн бүх салбарт зохионо» гэжээ. Манай нэгдлүүдэд шинэ техник, механизм өргөн нэвтэрч байгаа нь техникийн аюулгүй байдлыг сайжруулахыг нэгэн адил шаардаж байна.

ХАА—н нэгдлүүд эдийн засгийн талаар бэхжсэн одоогийн нөхцөлд хөдөлмөр хамгаалалд шаардагдах зүйлүүдийг хангах бололцоотой болсон учраас хөдөлмөр хамгааллын шинэ системийг жигд, зөв биелүүлэх зорилт зогсож байна.

ХАА—н нэгдлийн хөдөлмөр хамгааллын шинэ зааварт зааснаар хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллах арга техникийг мал аж ахуйн бригадын дарга, зоотехникч, малын эмч, суурь, хэсгийн ахлагч, авто ХАА—н машин механизмын инжнер, механикч,засварын газрын эрхлэгч, гуанз, талхны газар зэрэг туслах үйлдвэрүүдэд ахлах тогооч мэргэжилтэн нар хариуцах ёстой.

«Саруул амьдрал», «Хөдөлмөр» зэрэг нэгдэл гишүүддээ хөдөлмөр хамгааллын талаар яриа таниулга тогтмол хийж, зуны улиралд олгогдвол зохих хувцас хамгаалах хэрэгслэлийг үндсэнд нь олгож аюул осолыг бүртгэн дүгнэж, бригад суурийн дарга нарыг тодорхой үүрэг даалгавартай ажиллуулжээ. Гэтэл «Хэрлэн баян»,«Монгол—Унгарын найрамдал», «Баян-амьдрал» нэгдлүүд хөдөлмөр хамгааллын талаар эхний хагас жилд олигтой ажил зохиосонгүй

Хөдөлмөр хамгааллын ажлыг зохион байгуулж удирдаж байх үүрэгтэй хөдөлмөр хамгааллын комисс нь заасрынхаа биелэлтэнд хяналт тавьж, хөдөлмөр хамгааллын хувцас, хамгаалах хэрэгслэлээр хэрхэн хангагдаж байгаа, хөдөлмөрлөх нөхцөлийг сайжруулах талаар ямар арга хэмжээ авч байгаа, хүмүүсийг аюулгүй ажиллахад хэрхэн сургаж байгаа, амралт цалин хөлс тогтоосон хугацаандаа олгогдож байгаа эсэхэд хяналтыг тавьж осол гэмтэл бүрийг бүртгүүлэн нэгтгэн дүгнэж цаашдын арга хэмжээг төлөвлөх үүрэгтэй юм.

Энэ үүргийг «Авдархангай» нэгдлийн Лувсанням, «Хөдөлмөр» нэгдлийн Сүхбаатар, «Улаааанбаатар» нэгдлийн Жаграй даргатай комиссууд сайн биелүүлж 1968 оны эхний хагас жилд тусгай төлөвлөгөөтэйгөөр нилээд ажлыг санаачлан хийсэн байна,

Гэтэл «Шинэ амьдрал» нэгдлийн Банзрагч, «Энхтуул» нэгдлийн Баянзул даргатай комиссууд эхний хагас жилд бараг ажил хийсэнгүй.

Хөдөлмөр хамгааллын ажил ямар явагдаж байгаад олон нийтийн хяналтыг хүчтэй болгох зорилгоор нэгдэл бүхэнд 5—7 хүнтэй хөдөлмөр хамгааллын комисс ажилладаг бөгөөд нэгдлийн хянан байцаах комисс ч тодорхой төлөвлөгөөтэйгөөр шалган үзэж дутагдалыг засч байх үүрэгтэй.

Бригад сууриудад хөдөлмөр хамгааллын үзлэгийг жил бүхэн сайн бэлтгэлтэй явуулан дүгнэж, тэргүүний туршлагыг дэлгэрүүлэх хөдөлмөр хамгаалалд шаардагдах зардлыг жил бүхэн шинэчлэн төлөвлөж, зөв зарцуулах нь зөвлөлийн тэргүүлэгчдийн үүрэг мөн.

Түүнчлэн бригад суурийн ахлагч, туслах үйлдвэрүүдийн эрхлэгч нарт хөдөлмөр хамгааллын талаар семинар өгч, шалган зааварлах, илтгэл сонсголыг нь авч заалт өгөх, хөдөлмөр хамгааллын заавар бусад хууль тогтоолуудыг судлуулан дүгнэх ажлыг нарийн төлөвлөгөөтэй хийвэл зохино.

Малчид техникийн хүмүүст олгох хувцас хамгаалах хэрэгслүүдийг нормын дагуу олгохоос гадна түүнийг нарийн карт тооцоотой байлгах нь санхүүгийн үүрэг мөн.

БНМАУ—ын Сайд нарын Зөвлөлийн 1968 оны 5 дугаар сарын 148 дугаар тогтоолд заасан ёсоор нэгдлийн гишүүдэд олгох хөдөлмөр хамгааллын хувцас, хувийн хамгаалах хэрэгслүүдийг нэгдлүүдийн захиалгын үндсэн дээр худалдаа ба үйлдвэр хоршооллын байгууллага бэлтгэн хангаж байх ёстой тул энэ ажлыг шуурхай хийх хэрэгтэй.

Нэгдлийн зөвлөлийн тэргүүлэгчид хөдөлмөр хамгааллын комиссууд, дэргэдэх нам, олон нийтийн байгууллагатай хамтран хөдөлмөр хамгааллын нийгэм улс төрийн ач холбогдолыг тайлбарлан таниулж, сар улирлын төлөвлөгөөтэй болон, тодорхой ажлуудыг зохиох хэрэгтэй.

Үтрэмийн ажил лагаа

Үрийг гэмтэлгүй хадгалах, борлуулахад үтрэмийн ажлуудыг цахилгаанжуулах, механикжуулах нь чухал ач холбогдолтой байдаг.

Үтрэмд одоо байгаа үлэмж олон тооны машин механизмуудыг сэлбэн засварлаж, тааруулга тохируулгыг сайн хийх ёстой.

Тариа хураалтын үед дунджаар 5000 тонн тариа хүлээн авдаг үтрэм нь АП-10 гэдэг нүүдлийн ба суурин жин нэг, ОВП—20 гурав, ОВ-10 нэг, ОВМ-3 буюу ОС-4,5 дугаарлагч 3, ачигч ЗС—60 машин 2 ширхэгээр тоноглогдож байхад цэвэрлэх, тушаах ажил бүрэн хүрэлцээтэй болно. Эдгээр машинаар тариаг цэвэрлэхдээ аль болохоор агрегат

Өндөр ургац даллаж байна

лан холбож ажиллуулах нь хүний хүчийг хэмнэхийн зэрэгцээ будааны хаягдал гаргахгүй бүрэн цэвэрлэж авах боломжийг өгнө. ОВП—10 машин бол таворын ба үрийн тарианд 1 дүгээр хөнгөн цэвэрлэгээ [illegible] рэл, шороонд үлэмж хэмжээний тариа гаргадагийг зөвхөн ОВ-10 буюу ОС—4,5-ын аль нэгээр дахин уйгагүй цэвэрлэж хаягдал будааг ялган авч ашиглаж болдог учир улсад тушаах тариа цэвэрлэх хаягдал будааг ялган авч ашиглаж болдог учир улсад тушаах тариа цэвэрлэх үед ОВП—20 маркийн машинаар тариа цэвэрлэхийн хамтад дээрхи дугаарлагч машинуудын аль нэг нь хамтад ажиллаж хогонд байгаа будааг цэвэрлэж авах ажлыг заавал зохих ёстой.

Үүнийг хийхгүй байгаагаас дээрхи хэмжээний нэг үтрэмд хамгийн багаар 100 тонн тариа хаягддагийг бодолцох хэрэгтэй юм. Таворын тариа цэвэрлэх үеэр үрийн тариануудыг цэвэрлэж ялган гаргасан ижил биш хэмжээний буюу үрэнд тэнцэхгүй будааг дахин ялгаж тавор, тэжээлд тэнцүүлэн тушаадаггүйгээс улсын тушаалт дууссаны дараад үр цэвэрлэгээний эцэст их хэмжээний тариа гүйлгээгүй хоцорч үлгэрддэг байна. Эдгээрийн анхааран цэвэрлэгээний бүх машинуудыг бүрэн бүтэн засаж сэлбэн тохируулах, хураалт эхэлмэгц бүх машиныг агрегатлан зэрэг зэргээр ажиллуулж хураасан тариаг аль болох бага хорогдолтойгоор улсад их тариа тушаах, тээврийн машинуудыг хүлээгдэлгүй ачаагаар хангаж байх хэрэгтэй.

Цэвэрлэгээний машинуудын тохируулга нь цэвэрлэж бай[illegible] хольцын төрлөөс хамаарах болович дунджаар зөөлөн буудайд 1 дүгээр цэвэрлэгээ хийхэд А—1 нь 30 А—2 нь 26,В—1 нь 13, В—2 нь 15 мм-ийн шигшүүр тавигдах мэтээр машин бүрийг цэвэрлэх будаандаа тохируулж ажилд оруулах нь зүйтэй юм.

Ер нь 1 дүгээр цэвэрлэгээг хурдан хугацаанд хийснээр үр тарианы халж ялзрах, ургах зэргээр чанараа алдах, жингийн хорогдол их болохыг багасгаж нийт ургацын хэмжээг нэмэгдүүлнэ.

Үр тарианы хаягдалыг багасгах үтрэмийн ажлыг хөнгөн шуурхай гүйцэтгэхэд ялангуяа ангилсан таворын түрүүт тариаг 17 хувиас доош,үрийн тариаг үүнээс бага чийгтэй болсон үед цайлгах хэрэгтэй.

Үүнээс илүү чийгтэй тариаг цайлгах нь үтрэмийн ажлыг хүндрүүлэхээр барахгүй, жингийн хорогдол 30 хувь хүрдэг байна.

Бас үр тариаг хадгалах горим баримталдаггүйгээс жингийн хорогдол их гардаг.

Хадгалалтын үед жингийн хорогдол нь үрийг чийгтэй хольцихтэй хадгалсанаас үрийн, амьсгал идэвхжих үргац соёолсоноос хуурай бодисын хэмжээ багасгах, халалт явагдсанаас микро—организм үржиж их болох, элдэв мэрэгчид болон шувуу, мал, амьтанаас муу хамгаалсанаас үрэгдэх, цэвэрлэх механизмыг буруу тохируулан үрийг хагалж няцлах, агуулахгүйгээс салхинд хийсэх зэргээс хорогдол гардаг байна.

Ялангуяа үрэнд зориулан хадгалах тариаг хэдий бага чийгтэй болгон хадгалбал сэрүүн нөхцөлд удаан хугацаагаар хадгалах боломж бий болно.

Хураан авсан ургацыг үрэгдүүлэхгүй борлуулах, хадгалахад чухал шаардлагатай зүйл нь үрийн ба тэжээлийн тариаг хадгалж хүрэлцэхүйц хэмжээний агуулахтай байх явдал мөн.

Хадгалагдаж буй тарианд 7, 10 хоног тутам ажиглалтыг мэргэжлийн хүмүүс тогтмол хийж байх нь гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх чухал арга хэмжээ болно.

БНМАУ—ын хөдөлмөрийн баатар,агрономч Б.Жанчив

Гар хадуурчид

Баян сумын «Монгол—Польшийн найрамдал» нэгдлийн III бригадын Гомбо-Очирын суурь 60 тонн өвс хадахаар гар хадуурын нэг бригад гаргажээ.

Гомбо—Очир, Гомбо нар гар хадуураар хадаж, хүүхдүүд нь бухал хийж, бухлаа өдөрт нь 2 тэмээн тэргээр өвөлжөөндөө зөөж байна.

Одоо энэ бригад 16 тэрэг өвс өвөлжөөндөө татаад байна.

* * *

Баян сумын хүн эмнэлэг ажилчдынхаа хүчээр барилга засвараа хийж дуусгав.

Энэ ажилд эх баригч Дархижав, эмч Зундуй нар бусдаасаа илүү идэвхтэй оролцов.

Д. Дашцэрэн

Төрийн байгууллагын ажил

Депутатын хэсэг

Сүүлийн жилүүдэд орон нутгийн АД Хурал, тэдгээрийн байнгын комисс, гүйцэтгэх захиргаадын ажилд туслахаар ХАА-н нэгдэл, сангийн аж ахуйнуудын тасаг, бригад, ферм, хотын орон сууц гудамжны хороодод байгаа 3-аас дээш тооны депутатууд нэгдэж депутатын хэсэг байгуулан ахлагчаа сонгож ажилладаг болсон туршлага манай төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд нэвтэрч байна.

Энэ нь ганц нэг депутатын хүчээр биелэгдэж үл чадах, хөдөлмөр их шаардагдсан аж ахуй, соёлын байгуулалт, ахуй үйлчилгээний зорилтуудыг шийдвэрлэхэд онцгой ач холбогдлоо өгч байна.

Мөн депутатууд депутатын хэсэгт нэгдсэнээрээ өөр өөрсдийнхөө ажлын туршлага санал бодлоо харилцан солилцож хамтын хүчээр ажлынхаа агуулга хэлбэр, арга барилыг боловсруулах бололцоотой болгодог байна.

Иим учраас орон нутгийн гүйцэтгэн захирамжлах үндсэн байгууллагуудын түшиг тулгуур болж байгаа депутатуудын хэсгийг заавал байгуулж ажиллуулах явдал төрийн байгууллагаас аж ахуй, соёлын байгууллагыг удирдах хэсэгт хөдөлмөрчин олныг улам өргөн оролцуулж ардчилалын гүүштай хөгжүүлэхийг заасан МАХН-ын XV их хурлын шийдвэртэй яв цав тохирч байгаа юм.

Үүнтэй холбогдуулж депутатын хэсгийг байгуулах журам, түүний эрх үүрэг, ажлын арга маягийн талаар дор дурьдсан зөвлөмж байдаг.

1. Тасаг, бригад, ферм, орон сууц гудамжны хороодод аймаг, сум, хот хороодын 3-аас доошгүй депутат байвал хамтран цугларч хэсэг байгуулан аль ажлын туршлагатай бичиг үсгийн чадал сайтай нэгийгээ ахлагчаар сонгож улмаар хэсэг ба ахлагчийгаа сум, хот хорооны гүйцэтгэх захиргааны гишүүдийн хурлаар батлуулна.

Ингэснээр ажлаа хурлынхаа гүйцэтгэх захиргааны өмнө хариуцан тайлагнаж тэднээс семинар зөвлөлгөө авна.

Хэрэв тэнд байгаа БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын депутат өөрийнхөө хүсэлтээр энэ хэсэгт орж ажлаа хамтран зохионо гэвэл татгалзах зүйлгүй.

2. Депутатын хэсэг нь тасаг, бригад, ферм, орон сууц гудамжны хороодын ажил тэнд харъяалагдах сургууль, эмнэлэг, худалдаа бусад соёл үйлчилгээний байгууллага суурь өрхүүдийн ажилд депутатын үзлэг шалгалт явуулж танилцах хамт олны хурал үйлдвэрлэлийн зөвлөлгөөнд оролцох эрхээр хангагдаж депутатуудад оногдсон хууль ёсны эрх үүргийг биелүүлэхэд ажлаа бүрэн чиглүүлэх үүрэгтэй.

3. Депутатын хэсгийн ажлын төлөвлөгөөг улираар зохиож нам засгийн тогтоол, шийдвэр, хууль, дүрэм, аймаг сум, хот хороодын хурлын чуулган гүйцэтгэх захиргаадын шийдвэрийг хөдөлмөрчдөд тайлбарлан таниулах, суурь малчдын тэргүүн туршлага солилцуулах, суурь өрх хүмүүсийн хоорондсоциалист уралдаан байгуулах, шалгаж дүгнэх ажилд чиглүүлэх ёстой.

Мөн цуглааныг сард нэг удаа хийж түүн дээр депутатууд өнгөрсөн сард юу хийцгээсэн, сонгогчдоос тэдний өмнө ямар шинэ асуудал тавьсан, ямар бэрхшээл саадтай тулгарсан тухайгаа товч харилцан мэдээлэлцэж санал бодлоо солилцсоны дараа хоцрогдож яваа ажил, өрх суурьудыг тодорхой хугацаагаар хариуцан авах мөн нэгдэл, сангийн аж ахуй, албан байгууллагын удирдагчдад явуулах чухал санал зөвлөмжүүдийг боловсруулан протокол бичиж байх хэрэгтэй.

Хэрэв санамж зөвлөмжүүдийг холбогдох байгууллагууд зөвшөөрөхгүй бол дээд шатныхаа төрийн байгуллагад мэдэгдэж байна.

Эцэст нь тэмдэглэж хэлэхэд орон нутгийн хурлын гүйцэтгэх захиргаа олон нийтийн сайн дурын байгууллагуудтай нягт харилцаатай байж тэдний дэмжлэг туслалцааг авч чадсанаар депутатын хэсгийн ажилд амжилт гарна гэдгийг мартаж болохгүй.

Нөгөө талаар ялангуяа хөдөө дахь депутатын хэсгийн ажлын гол товд нь мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийн анхан шатны нэгж хөдөлмөр зохион байгуулалтын үндсэн хэлбэр болсон суурийн зохион байгуулалт, соёл хүмүүжлийн ажлыг сайжруулах асуудал байвал зохино.

Д.Чүлтэм

Шинийг санаачлагч

Аймгийн төвийн артелийн хашаагаар ороход 40 орчим настай, намхан нуруутай нэгэн хүн гартаа хүрз, хувинтай зуурмаг барьсаар яаруухан алхалсаар явааг харахад үнэхээр хөнгөн шалмаг, авхаалж самбаатай, ажилсаг, юманд хянуур, хал үзэж хашир суусан нь тодорхой. Тэгтэл тус артелийн ҮЭ-ийн хорооны дарга Сүхээ гуай зуурмаг зуурч байгаа тэр хүнийг зааж, манай артелийн шинийг санаачлагч Банзрагч гэж танилцуулав.

Банзрагч Үйлдвэр Хоршооллын байгууллагад тасралтгүй 10 жил ажиллахдаа мужаан, гуталчин, дархан зэрэг ажлууд хийж 1966 оноос эхлэн мужаан тасгийн стонок машины механикчаар дэвшин ажилласнаар шинийг сэдэн санаачлаж байгаа аж.

Бас түүний энгэр дээр СХБ-ын тэмдэг гялалзаж харагдана. Банзрагч гуай 8 жил шахам нормын ажил хийхдээ ажилчин хүнд тохиолдох бэрхшээлийг давахад тэвчээр л хэрэгтэй гэдгийг ухаарч, хамт олныхоо нөхөрсөг туслалцаанд түшиглэж уйгагүй ажиллаж богино хугацаанд оёдол, мужаан, дарханы хэд хэдэн төрлийн ажилд мэргэжсэн байна.

Өөрийн шаргуу хөдөлмөрийнхөө үрээр 1963 онд аймгийн аврага болсон нь түүнд ихийг бүтээх, шинийг санаачлах өндөр эрмэлзлэл төрүүлжээ.

Банзрагч гуай тэр өндөр эрмэлзлэлдээ хөтлөгдөн хөрөөний хаягдал төмөр ашиглан цахилгаан хөрөөний хутга дөрвийг хийснээс гадна модны зоргодосыг гадагш татаж гаргадаг пенжлэторыг хаягдал ашиглаж хийж үйлдвэртээ тавьснаар үйлдвэрлэлийн дотоод ариун цэвэр, ажилчдын ажиллах боломж, хөдөлмөр хамгаалал эрс сайжирчээ. 1967 оны сүүлээр гутлын резин улыг өөлдөг точелийн суурь машин санаачлан бүтээснээр нэг хүн ажилладаг байсан ил точелийг бүрэн өөрчлөж хоёр хүн зэрэг ажилладаг болгосон нь хөдөлмөрийн бүтээлийг 4,8 хувиар дээшлүүлж, 1968 оны 1 дүгээр улиралд 6,2 мянган төгрөгийн ашигтай ажиллуулснаар аймгийн шинийг санаачлагчдын нэг боллоо.

Банзрагч гуай ярихдаа:

—Би энэ 1968 онд багтааж дээс томох машин, гэр ахуйн хэрэгсэл хийх хос ажиллагаатай цахилгаан суурь машин, модон эдлэл, наамал зүйл хийх вентэн пересс санаачлан хийхээр бэлтгэж байна гэв.

Ч. Жамбалдорж

ИДЭВХИТЭН

Эрдэнэсантын МААМС—ын ҮЭ—ийн хорооны АХҮАХ тавих комиссын дарга Шатар ажилчдын ахуй хангамжийн асуудлыг судалгаа тооцооны үндсэн дээр сайжруулахын төлөө санаа тавьж ажилладаг байна.

Орон сууцгүй ажилчдыг судалж захиргаанд шаардаж 24 айлыг сууцаар хангуулсан ба ажилчдыг сүү цагаан идээгээр байнга хангах зорилтыг тавьж уг зорилтоо хэрэгжүүлж байна.

П. Жанчив

НАМРЫН ТАРИА ХУРААЛТЫГ АМЖИЛТТАЙ ЯВУУЛЪЯ

Намрын тариа хураалтыг амжилттай явуулах нь бэлтгэлийг урьдаас сайн хангаж, хөдөлмөр зохион байгуулалтыг зөв хийж чадсанаар биелэгдэх юм.

Иймээс газар бүр тариа хураалтын бэлтгэлийг эрчимтэй хийж байна.

Орчин үеийн техник хөгжсөн энэ үед нэгэнт ургасан ургацыг богино хугацаанд хаягдалгүй авахад хураалтын аргыг зөвөөр сонгон авах явдал чухал. Ургац хураах нь газар тариалангийн ажлын хамгийн хариуцлагатай ажил бөгөөд хураалтын ажил нь бэлтгэл, хураалт, хураасан тариаг дахин боловсруулах буюу улсад тушаах, үрийн материалыг бэлтгэж хадгалах зэргээс бүрдэнэ. Эдгээр ажлын аль нь ч богино хугацаанд хийгдэх—шаардлагатай бөгөөд ХАА-н бүхэл жилийн ажлын үр дүн болдогоос тариа хураалтыг хугацаанд нь чанартай явуулах хэрэгтэй.

Тариа хураалтыг хугацаанд нь явуулахын тулд техникийн засварыг хугацаанд нь дуусгаж сэлбэг хэрэгслэлээр хангасан байх ёстой. Мөн хураалт эхлэхээс өмнө хураалтын үйлдвэрлэлийн төлөвлөгөөг тасаг бригад бүрээр хийж үйлдвэрлэлийн зөвлөлгөөнөөр хэлэлцүүлэн техникч нэг бүрээр үүрэг амлалт авахуулахын зэрэгцээгээр хураалтанд заавал мөрдөх агротехникийн үндэсийг хүн бүрт эзэмшүүлэх хэрэгтэй байдаг.

Мөн ургамлын төрөл сорт, талбай бүрээр урьдчилан ургац тогтоож ургац хувиарлалтыг хийх ба хянан баталгаа хийж дараа жилийн үрийг шилж авахад бэлтгэхийн гадна шаардлагатай бол хураахын өмнө сортын цэвэрлэгээг хийж авах хэрэгтэй.

Ургацыг тогтоосноор бригад талбай бүрээр хадах арга (ангилах, шууд хураах) хугацаа, юунд зориулан (үр, тавар, тэжээл) хадахыг тогтоож хураалтыг явуулах графикийг хийж мөрдөх нь ажилд амжилт гаргахын үндэс нь болно.

Ер нь тариа хураалт нь шууд хураалт, ангилан хураалт гэж хуваагдана.

Шууд хураалт нь комбайнаар хамгийн нам шингэн ургацтай бөгөөд налж хэвтсэн тариаг бүрэн боловсорсон үед нь хадаж цайлгадагаас цайлгасан тариаг үтрэмд хатаах үлэмж их хүч шаардахын гадна хураалтын хугацааг уртасгах комбайны ажлын бүтээлийн норм багасгах, хаягдал их гаргах зэрэг дутагдалтай юм.

Гэвч хураах тариа муу ургасан байвал энэ аргыг заавал хэрэглэхээс өөр нөхцөлгүй юм.

Шууд хураалтыг хийхдээ аль болохоор нам доогуур хадаж мотовилын эргэлт ба цохилтыг тохируулан цайлгах ангийн ажиллагааг зөв хийх шаардлагатай байдаг.

Ангилан хадалт нь таваарын тарианы аарцан бололтын дунд үеийн эцсээс эхлэн хийгдэж хадагдсан тариа гуурсан дээрээ бүрэн идээ сууж хуурай эдийн хуримтлал явагдаж бүрэн хатаж амждагаас намрын хяруунд хөнөөгдөх, болцын жигдгүйгээс талбайд асгарч бөөгдөх, бороо салхинд хэвтэж налах зэргийн хаягдал гардаггүйгээс шууд хураалтаас гарах ургацын хэмжээ 20-30 хувиар давуу байхын хамт үтрэмийн хатаах цэвэрлэх ажлыг хөнгөвчилдөгөөс шууд зардлыг 20 гаруй хувиар багасгадагаас сүүлийн үед өргөн хэрэглэгдэх арга болжээ.

Жишээ нь сүүлийн 10-аад жилд Жаргалантын САА бүх хураах 30 гаруй мянган га тарианыхаа 80 гаруй хувийг жил бүр ангилан хаддаг болсон нь ургацын төлөвлөгөөг давуулан биелүүлэхэд зохих хэмжээгээр нөлөөлсөн гэж үздэгээс техникч бүр ангилан хураах аргыг агротехникийн чухал арга гэж үзэх боллоо.

Ангилан хадахад 1 кв м-т байх ургамлын ишийн тоо 250 ширхэгээс цөөнгүй, хадах тарианы өндөр нь 70 см-ээс доошгүй өндөр талбай нь тэгш байх шаардлагатайн гадна ялангуяа хог ургамал ихтэй тариаг бол заавал ангилан хадах шаардлагатай болно.

Ангилалтыг хийхдээ тариалалтын эсрэг чиглэлд 5 см-ээс хэрхэвч илүүгүй иш үлдээн хадуурын авцын бүх өргөнөөр хадагч бүрд зогонтойгоор ангилах ёстой.

Төгсгөл нь дараагийн дугаарт

Мал аж ахуйн суурь зохион байгуулалт

ХАА-н нэгдлүүдэд мал аж ахуйн суурь зохион байгуулалт жилээс жилд сайжирч суурийн ахлагч нарын хариуцлага, үүрэг роль өндөржсөөр байна.

Гэвч мал аж ахуйн суурь зохион байгуулалт зарим нэгдэлд хангалтгүй хийгдэж байна.

Мөн суурьт өвөлжөө, хаваржаа, худаг усыг эзэмшүүлэн өгөх ажил олигтой хийгдээгүйгээс өвөлжөө хаваржаа, хашаа саравч, худаг усыг засаж, сэлбэж эзэмших ажил эзэнгүйдэж үрэгдэх явдал ч гарч байна.

Суурьт нутаг бэлчээрийг зааж өгөөгүйгээс бэлчээрийг нөөцлөх, хувиартай ашиглах явдал хийгдэхгүй байна.

Зарим малчид сууриас хол зайдуу газар дур мэдэн нутаглаж удирдлага хяналтгүй дураар ажиллаж нийгмийн өмч хөрөнгөнд хохирол учруулах үзэгдэл ч байсаар байна.

Суурь малчдын хөдөлмөрийн ресурсийг нарийн судлаж тэдэнд зохих тооны мал хариуцуулан өгөх зэргээр өөртөө байгаа боломжоог зөв сайн ашиглах ажил муу хийгдэж байгаагаас нийгмийн хөдөлмөрт зарим хүмүүс хангалтгүй оролцож байна.

Суурийг бэхжүүлэх талаар нэгдлийн зөвлөлүүд бригад сууриудад тодорхой удирдамж, шийдвэр өгөх, эргэж шалгах ажлыг муу хийж байна.

Зарим бригад хэсгүүд нэгдлийн зөвлөлийн шийдвэргүйгээр суурьт өөрчлөлт хийх, малчдыг халж солих явдал байсаар байна.

Ийм байдлаас сүүрьт өгөгдсөн үйлдвэрлэлийн даалгавар түүний биелэлтийг шалгаж дүгнэх, дуудлага хариуцуулах эзэнгүй болох, хяналт шалгалт тавих явдалд бэрхшээл учруулж байна.

Суурийг нэгдэл бригадын зөвлөлөөс өдөр дутмын тодорхой удирдлагаар хангах, биечлэн туслах ажил хангалтгүй хийгдэж зөвхөн ерөнхий шаардлага хаяа нэг тавих төдийгөөр ажлаа хязгаарлаж байна.

Ийм ноцтой дутагдал ХАА—н нэгдлийн суурь зохион байгуулалтын ажилд байсаар байна.

Энэ бол ХАА—н нэгдлийн хөдөлмөр зохион байгуулалт, хөлсний системийг сайжруулах арга хэмжээний тухай гаргасан МАХН—ын Төв Хороо, БНМАУ—ын Сайд нарын Зөвлөлийн 1963 оны 210/330 дугаар тогтоолын заалтыг хангалтгүй биелүүлж байгаа баримт юм.

Мал аж ахуйн суурийг цаашид бэхжүүлэхэд хөдөлмөр зохион байгуулалтыг нарийн хийж малчдад зохих тооны мал хариуцуулан өвөлжөө хаваржаа хашаа саравч, худаг ус, нутаг бэлчээрийг эзэмшүүлэн өгөх ажлыг улам тодорхой хийх хэрэгтэй байна.

Суурийн малчдыг айлсуулах ажлыг хийх тийм нөхцөл боломжоо хаа ч бүрэн байна.

Суурийн малчдыг айл суулж хамтарч ажиллах явдлыг хөгжүүлэх нь олон талын ач холбогдолтой бөгөөд хамтын хөдөлмөрийн үндсэн хэлбэр юм.

Айлсаж хамтарч ажиллах нь юуны өмнө нийгмийн аж ахуйд тавих удирдлага, олон түмний хяналтыг ойртуулан төвлөрүүлэх, суурь малчдын дотор зохиох соёл хүмүүжлийн ажлыг чанаржуулах, мал ажиллагаанд боловсон арга ажиллагаа нэвтрүүлж малын арчилгаа маллагааг сайжруулах бэлчээр нутгийг хуваарьтай зөв сайн ашиглах зэрэг боломжуудыг бүрдүүлж өгөх юм.

Суурийн малчид нь мал маллах, хужир, шүү татах,хадлан тэжээл бэлтгэх, хашаа хороо барих, худаг ус гаргах, засварлах, байгалийн бэрхшээлтэй тэмцэх гэх мэт ажлыг бие биеийнхээ хүч туслалцаатайгаар хамтарч хийдэг хамтач ажиллагааг суурь бүрт өргөн нэвтрүүлэх явдал суурийг бэхжүүлэх үндэс мөн.

Мөн суурийг бэхжүүлэхэд суурийн ахлагчид, малчдын үүрэг хариуцлагыг өндөржүүлэх талаар тодорхой ажил зохиож тэдний ажлыг улирал, сараар мэдүүлж байх, малын арчилгаа маллагаа, ашиг шим ашиглалтын талаар үүрэг амлалт авахуулах, үйлдвэрлэлийн даалгавраар өгөгдсөн үүргийг малчид бүрт гардуулан өгч түүний гүйцэтгэлийг тогтмол дүгнэдэг байх ёстой.

Мөн суурийн малчдад үйлдвэрийн даалгаврыг биелүүлэх, давуулан биелүүлсэн нөхцөлд ноогдох үндсэн ба нэмэгдэл хөлсийг нэг адил сайн ойлгуулж байх нь суурийг удирдах бэхжүүлэх гол хэлбэр мөн.

Мөн суурьт хамаарагдах нийгмийн ба амины малын бүтэц, тоо толгой, хүн хүчний байдал, хөдөлмөрийн нөөц, тэдний дадлага,туршлагын талаар нэг адил судлах нь чухал юм.

С.Пунцагдорж

Хадлангийн явцаас

Баянцогтын САА энэ онд 3550 тонн өвс бэлтгэн авахаар 7 дугаар сарын 24—нд механикжсан бригад 1, техникжсэн бригад 2-тойгоор хадланд гарч 8 дугаар сарын 13-ны байдлаар 1248 тонн өвс бэлтгэн аваад түүнээ боож малын өвөлжөө хаваржаанд татаж байна.

Тус САА-н захиргаа, ҮЭ—ийн нэгдсэн хорооноос хадланчдын дунд социалист уралдаан зарлан ажиллуулснаар тэдний идэвх өрнөж байна.

Саяхан уралдааны болзолыг дүгнэхэд Бат-Очир даргатай 3 дугаар бригад түрүүлж САА—н захиргаа, ҮЭ—ийн нэгдсэн хорооны шилжин явах туг авав.

Ж.Төмөрсүх

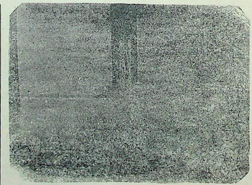

Тус аймгийн Баянцагаан, Сэргэлэн сумдын нутгийн зааг «Цахилдагийн хоолой» хэмээх газар ургамал ногоо тэгш зэлүүд сайхан бэлчээр билээ.

Ах дүүгийн найрамдалт БНУАУ-ын худаг усны мэргэжилтнүүд «Цахилдагийн хоолойн» хөрсөн дор ойрхон байсан усны судалыг олж өрөмдөөд жилийн дөрвөн улиралд байнга ажиллагаатай, элбэг устай, ховоо, хүн хэрэглэхгүй өөрөө ундарч байдаг таатай сайхан худаг гаргасан юм.

Зургийг Г. Жамъян

Баянхушууны зуслангаар

Биднийг алтан шар замаар хурдлан явахад замын хоёр хажуугаар үр тариа, хүнсний ногоо тарьсан том том талбайнууд ээрээлжлэн өнгөрнө.

Бид явсаар Баянхушууг тойроход жаргаж байгаа улаан нарны шижирлэх цацраганд битүү бургасаар бүрхэгдсэн Угтаалын голын хөвөөн дэх зуслангийн байр үзэсгэлэнтэйеэ харагдаж, хөгжилдөгч багачуудын шингэн дуу чихнээ сонсогдох нь чимэгтэй. Бид зорьсон газраа ирээд, нэгэн гэрт орвол «МУИС»-ийн ромбо энгэртээ гялалзуулсан залуу амар мэнд мэдээд сэнгэнсэн айргаар зочиллоо.

Зочлох зуур «Одоо манай зуслангийн 3 дугаар ээлжинд 5-8 дугаар ангийн сурагчид ирээд ажиллаж байна.

Манай хүүхдүүд цөмөөрөө л ногоо тарьж арчлана. Адуу маллаж,гүү, үнээ саана.

Ямар ч хүнээс дутуугүй бүтээлтэй ажилладаг юм. Хичээлдээ амжилттай суралцаж, олон нийтийн ажилд идэвхитэй оролцдог ёстой л арван хуруу тэгш хүүхдүүд дээ» гээд ярьж байгаа энэ бор залуу зуслангийн захирал Жадамба ажээ.

Бид зуслангийн байдал сурагчдын амьдрал ажилтай танилцаж явахдаа захирлаас;

—Зуслан маань хир тохижиж байна даа гэхэд:

—Эхний ээлж 6 дугаар сард гарахдаа 6 платактай гарч байсан 2 сарын өмнөхийг бодвол одоо сайхан болж байна.

Эрэгтэй, эмэгтэй 35-40 хүүхэд суух 2 тасалгаа, радио узелийн өрөө бүхий барилга барьсан.

Зуслан хоолны ба айраг эсгэх газар, агуулахаар хангагдаад байна.

Мөн 126 вольтын хүчтэй цахилгаан станцаар зуслангийн орчмыг гэрэлтүүлж, «САМ 10» радио станц тавьж тогтмол нэвтрүүлэг хийдэг.

Сурагчид зуслангийн орчмын зүйлийг зориуд хайрлан хамгаалдаг.

Байрнуудынхаа хооронд зам тавьж, гортик хийсэн.

Хүүхдүүд маань биеийн тамирын талбай, усан санг өөрсдийн идэвхи санаачлагаар байгуулсан нь ашигтай зүйл болсон юм даа гэж ярилаа.

Эрэгтэй сурагчдын байраар орж ном уншиж суусан хүүтэй уулзвал тэр хүү өөрийгөө 8 дугаар ангийн эвлэлийн үүрийн дарга Бямбаахүү гэж танилцуулаад:

—Манай зуслан дээр эвлэл, пионерийн байгууллага ээлж бүрт ажилладаг юм.

Өглөөний гимнастикийг тогтмол хийж спортын тоглолт тэмцээнүүдийг үе үе зохиодог.

Лекц, улс төрийн сонсголыг тогтмол хийдэг.

Зусланд гарсаар аялал 8 удаа, баяр ёслолыг тэмдэглэн өнгөрүүлж, үдэшлэг 21 удаа зохиосон» гэж яриад биднийг радио узелд дагуулан оров.

Хананд өлгөөтэй нэгэн самбар анхаарлы минь татлаа.

—Үүнийг та нар хийсэн юм уу?

—Тиймээ, манай зуслан дээр уран зохиол, биеийн тамир, залуу байгальч, хөгжим зэрэг дугуйлангууд ажилладаг.

Залуу байгальчдын дугуйлангийхан Баянхушуу орчимд ургадаг 30 гаруй ургамлыг цуглуулж,эмийн, хадлан бэлчээрийн, хогийн гэж 3 ангилан энэ самбарыг хийсэн юм.

Бас энд амьдардаг амьтадын цуглуулга хийж энэ буланг байгуулсан гээд тайлбарлаж өглөө.

Захирлын, хийсэн ажлын бүртгэлтэй танилцахад зусланчдын хийж бүтээсэн зүйл багагүй байгаа нь илэрхий.

Энэ жил зуслангийнхан 14 га талбайд байцаа, лууван тариад услалт, сийрэгжүүлэлт, 1, 2, 3 дугаар зэрлэг авах ажлыг сайн хийжээ.

Ногооны талбайд бүх ажлыг сурагчид өөрийн гараар хийдэг юм байна.

Тэдний тарьсан ургац САА-н ногооны бригадуудаас тэргүүлж явна.

Удахгүй зуслангийн сурагчдын тарьсан ногооноос сонгон хураалт хийх ажээ.

Эднийхэн цөм жигд бүтээлтэй ажилладаг байна.Сайн дотроос онц сайн гэж байдаг билээ.

Ногоо тарих, арчлах, зэрлэг авах ажилд 7 дугаар ангийн Х. Батсүрэн, Б.Бадамханд, Р. Цэвэлмаа, 8 дугаар ангийн Норовзвай, саальчин охид 9 дүгээр ангийн И. Цэрэнчимэд, Б.Цэрэндулам, Саранцэцэг нар нөхдөө манлайлжээ. Зуслангийхнийг сүү цагаан идээгээр хангах зорилгоор 25 гүү, 5 үнээ сааж өдөрт бүх гүүнээсээ 75 л саам саах нормыг 120 хувь, үнээнээс саах сүүг 100 хувь сааж боловсруулан сурагчдын хоол ундад хэрэглэж байна. Гүү, үнээн дээр ажилдаг сурагчид гүү барьж айраг эсгэх, үнээ саах, цагаан идээ боловсруулах бүх ажиллагааг бие даан хийж сурчээ.

9 дүгээр ангийн сурагч Цэрэндагва, Сосорбарам нар 25 эмнэг гүүг саалинд сургаж, унагыг номхруулсан нь зуслангаар төдийгүй САА-д ч их тустай зүйл болсоныг САА-нхан шагшин ярьцгааж байна.

Энэ бүтээлч хамт олон бол Жаргалантын САА-н 10 жилийн дунд сургуулийн хөдөлмөр зуслангийхан юм шүү.

Х.Дорж